

Curriculum Management Strategies for Sustainability in the VUCA World

Sarun Ka-norm¹, Nantaporn Rodphon², Chanitta Chotchuang³, Maream Nilapun⁴ and Chonasit Sitsungnoen⁵

¹KOSEN Institute, King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang, Thailand

²Silpakorn University Demonstration School (Secondary), Thailand

³Faculty of Humanities and Social Sciences, Thepsatri Rajabhat University, Thailand

^{4,5}Faculty of Education, Silpakorn University, Thailand

¹E-mail: Sarunkanorm@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-7562-8180>

²E-mail: tmgtamgi@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-6652-0508>

³E-mail: chanitta104@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-0721-536X>

⁴E-mail: maream_su@hotmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-3888-049X>

⁵E-mail: sithchon1@hotmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-6338-4396>

Received 05/03/2025

Revised 09/03/2025

Accepted 10/04/2025

Abstract

Background and Aims: In an era of rapid and complex global changes, a wealth of knowledge, concepts, theories, and innovations in education has emerged. Curriculum management within this dynamic context requires a clear understanding, knowledge, and strategic approaches to ensure that curricula can effectively and sustainably adapt to these changes. This academic article aims to present curriculum management approaches for sustainability within the context of the VUCA World.

Methodology: This study employs a document analysis and literature review approach, synthesizing relevant research and academic studies to achieve the study's objectives.

Results: The study identifies five key Approaches in curriculum management: (1) planning and preparation for curriculum implementation, (2) execution of teaching and learning processes based on the curriculum, (3) supervision, monitoring, and evaluation of the curriculum, (4) stakeholder engagement in the curriculum management process, and (5) continuous curriculum improvement and modernization. Implementing curriculum management based on these principles enables educational institutions to develop and operate curricula efficiently, ensuring adaptability to the dynamics of the modern world. This, in turn, fosters the creation of a sustainable education and learning system.

Conclusion: The proposed curriculum management approaches can be applied and adapted to enhance curriculum effectiveness and responsiveness to the ever-changing global landscape. This will contribute to the development of a sustainable education and learning system.

Keywords: Curriculum Management Approaches; Sustainability; VUCA World

แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรเพื่อความยั่งยืนในยุค VUCA World

ศรัณย์ ขนอม¹, นันทพร รอดผล², ชนิตา โชติช่วง³, มาเรียม นิลพันธุ์⁴ และชนลธิ์ สิทธิสูงเนิน⁵

¹ สถาบันโคเซ็นแห่งสถาบันพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

² โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร (มัธยมศึกษา)

³ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

^{4,5} คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

บทคัดย่อ

ภูมิหลังและวัตถุประสงค์: ในยุคที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อน ส่งผลให้เกิดองค์ความรู้ แนวคิด ทฤษฎี และนวัตกรรมด้านการศึกษามากมาย การบริหารจัดการหลักสูตรในบริบทดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจ และแนวทางที่ชัดเจนในการดำเนินงาน เพื่อให้หลักสูตรสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน บทความวิชาการฉบับนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรเพื่อความยั่งยืนในบริบทของ VUCA World

ระเบียบวิธีการวิจัย: การศึกษานี้เป็นการศึกษาเอกสารและการวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์และนำเสนอตาม วัตถุประสงค์ทางการศึกษา

ผลการวิจัย: แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรที่สำคัญ 5 แนวทาง ได้แก่ 1) การวางแผนและเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตร 2) การดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร 3) การนิเทศ กำกับ ติดตาม และ ประเมินผลหลักสูตร 4) การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร 5) การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย การบริหารจัดการหลักสูตรตามแนวทางดังกล่าวจะช่วยให้สถานศึกษาสามารถพัฒนา และดำเนินหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับพลวัตของโลกยุคปัจจุบัน นำไปสู่ การสร้างระบบการศึกษาและการเรียนรู้ที่ยั่งยืนต่อไป

บทสรุป: ผู้สนใจสามารถนำแนวทางดังกล่าวนี้ไปปรับประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการหลักสูตรเพื่อให้หลักสูตรที่ พัฒนาขึ้น สามารถดำเนินหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับพลวัตของโลกยุค ปัจจุบัน นำไปสู่การสร้างระบบการศึกษาและการเรียนรู้ที่ยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตร; ความยั่งยืน; ยุค VUCA World

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 การศึกษาได้รับการยอมรับว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มี ศักยภาพสูงสุด เพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกในยุคดิจิทัลและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ การพัฒนา ทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมถือเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ และการสร้างความ ได้เปรียบทางการแข่งขันระดับโลก โดยเฉพาะในด้านศิลปกรรมและการออกแบบ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการ สนับสนุนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ที่เป็นกลไกสำคัญในการสร้างมูลค่าใหม่ให้กับเศรษฐกิจและ สังคม (UNESCO, 2021) ตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) และ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ประเทศไทยได้กำหนดเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาคนให้มีความรู้และทักษะที่เหมาะสม โดยเฉพาะ

ด้านความคิดสร้างสรรค์ การออกแบบ และการคิดเชิงนวัตกรรม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการเตรียมความพร้อมของคนไทยให้สามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

องค์การ UNESCO (2021) ยังได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการพัฒนาทักษะเหล่านี้ผ่านการศึกษาในระบบ เพื่อสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) โดยเฉพาะในเป้าหมายที่ 4 ซึ่งมุ่งเน้นการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและความเท่าเทียม ในระดับภูมิภาค ASEAN ได้ให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในฐานะกลไกขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศไทยซึ่งมีมรดกทางศิลปวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง การบูรณาการองค์ความรู้ด้านศิลปกรรมและการออกแบบเข้ากับการศึกษาจึงเป็นโอกาสสำคัญที่จะสร้างแรงงานที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันในระดับภูมิภาคและระดับโลก (ASEAN Secretariat, 2019) อย่างไรก็ตาม ระบบการศึกษาในปัจจุบันยังเผชิญความท้าทายในการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมถึงความต้องการของตลาดแรงงานที่ต้องการทักษะที่หลากหลาย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

การบริหารหลักสูตรถือเป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญของการจัดการศึกษาในทุกระดับ โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบัน การจัดการหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพนั้นต้องอาศัยความชัดเจนในด้านโครงสร้าง หลักการ และกระบวนการดำเนินงาน เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและสังคมในยุคที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Tyler, 1949; Ornstein & Hunkins, 2017) สอดคล้องกับ วิชัย วงศ์ใหญ่ (2537) กระบวนการและกิจกรรมการดำเนินการเพื่อให้การใช้หลักสูตรมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การบริหารจัดการหลักสูตรมีขอบข่ายหลายด้าน ได้แก่ การวางแผนเพื่อใช้หลักสูตร การจัดการฝึกอบรมครู การจัดการครูเข้าสอน การจัดการตารางสอน การจัดบริการวัสดุประกอบหลักสูตร และสื่อการเรียน การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตร การจัดสภาพแวดล้อม อาคารสถานที่ การจัดโครงการประเมินผลการใช้หลักสูตรและการปรับปรุงหลักสูตร มีเป้าหมายคือ คุณภาพผู้เรียน เป็นต้น นอกจากนี้ อ้อมใจ วงษ์มณฑา และคณะ (2561) ได้ศึกษา รูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่ามี 5 ขั้นตอนดังนี้ 1) การศึกษาบริบท 2) การวางแผนการใช้หลักสูตร 3) การดำเนินการใช้หลักสูตร 4) การนิเทศติดตาม 5) การประเมินผลและพัฒนาหลักสูตร ทั้งนี้ ดวงใจ ไชยลังการ (2558) ได้ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับการศึกษา ในศตวรรษที่ 21: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านโป่งน้ำร้อน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 และสรุปว่า การบริหารจัดการงานด้านหลักสูตร มีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) ด้านการเตรียมความพร้อม 2) ด้านการจัดทำหลักสูตร 3) ด้านการวางแผนการใช้หลักสูตร 4) ด้านการดำเนินการใช้หลักสูตร 5) ด้านการนิเทศกำกับติดตามและประเมินผล 6) ด้านการสรุปผลรายงานการประเมินหลักสูตร และ ด้านการปรับปรุงพัฒนา

จากที่ได้กล่าวมาในข้างต้นจะเห็นได้ว่า การทำให้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นประสบความสำเร็จได้นั้น นักพัฒนาหลักสูตรจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในหลายประเด็น ทั้งในด้านแนวโน้มและการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมถึงความต้องการทางเศรษฐกิจของประเทศ แต่อีกหนึ่งประเด็นสำคัญที่ต้องให้ความสำคัญอีกนั่นคือ ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรเนื่องจากหลักสูตรเป็นแผนการหรือโครงการที่กำหนดแนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน การบริหารจัดการหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้การเรียนการสอนเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ และพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด การบริหารจัดการหลักสูตรครอบคลุมหลายมิติและ

เกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย ตั้งแต่การวางแผน การออกแบบ การนำไปใช้ ไปจนถึงการประเมินผล การดำเนินการเหล่านี้ต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อให้หลักสูตรสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสังคม นอกจากนี้ การบริหารจัดการหลักสูตรยังต้องคำนึงถึงการพัฒนาบุคลากร การจัดหาและใช้ทรัพยากรการเรียนรู้ที่เหมาะสม รวมถึงการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีคุณภาพและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ดังนั้น การบริหารจัดการหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการศึกษา และการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่ ด้วยเหตุนี้ บทความวิชาการฉบับนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตร เพื่อช่วยให้สถานศึกษาสามารถพัฒนาและดำเนินหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับพลวัตของโลกยุคปัจจุบัน นำไปสู่การสร้างระบบการศึกษาและการเรียนรู้ที่ยั่งยืนต่อไป

การบริหารจัดการหลักสูตร คืออะไร

การบริหารจัดการหลักสูตร เป็นกระบวนการที่ช่วยให้นักพัฒนาหลักสูตรสามารถติดตามหลักสูตรที่ได้พัฒนาขึ้น โดยมีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการบริหารจัดการหลักสูตรไว้ ดังต่อไปนี้

วิชัย วงศ์ใหญ่ (2543) การบริหารจัดการหลักสูตร หมายถึง กระบวนการวางแผน ควบคุมกำกับดูแล และจัดระบบข้อมูลเกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนการสอน รวมถึงโครงการทางวิชาการที่สถานศึกษาจัดขึ้น เพื่อส่งเสริมการใช้หลักสูตรและการสอน โดยต้องสอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียนตามธรรมชาติการเรียนรู้ และตอบสนองเงื่อนไขของหลักสูตรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งประกอบด้วย

1. เอกสารหลักสูตรที่ชัดเจนและทันสมัย ต้องมีความสมบูรณ์และสามารถเป็นแนวทางให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาใช้วางแผนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. คุณภาพของผู้สอน ครูผู้สอนต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติที่ดีต่อหลักสูตร สามารถดำเนินการจัดการเรียนการสอนได้ตรงตามเป้าหมายที่กำหนด
3. ความพร้อมของผู้เรียน ผู้เรียนต้องมีความรู้และทักษะพื้นฐานที่จำเป็น เพื่อให้สามารถเรียนรู้และพัฒนาตามหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. บริการสนับสนุนการใช้หลักสูตร ต้องมีการส่งเสริมและจัดหาเครื่องมือหรือทรัพยากรที่เพียงพอ เพื่อเอื้อต่อการนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างเหมาะสม
5. ระบบการบริหารหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ ต้องสามารถช่วยเหลือ แนะนำ และสนับสนุนการดำเนินการใช้หลักสูตรได้อย่างมีระบบ
6. ระบบอาจารย์ที่ปรึกษาที่มีคุณภาพ ต้องมีการจัดตั้งอาจารย์ที่ปรึกษาที่มีความสามารถ เพื่อช่วยแนะแนวและให้คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรแก่ผู้เรียน
7. บรรยากาศทางวิชาการและสังคมที่เหมาะสม ควรมีสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ได้ง่าย และมีบรรยากาศทางสังคมที่ช่วยพัฒนาทักษะชีวิตร่วมกัน
8. ระบบควบคุมและติดตามผลการใช้หลักสูตร ต้องมีระบบข้อมูลที่สามารถติดตามผลลัพธ์ของการใช้หลักสูตร เพื่อประเมินและปรับปรุงให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ด้าน สันต์ ธรรมบำรุง (2525) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารหลักสูตรเป็นการบริหารงานด้านวิชาการ ซึ่งเปรียบเหมือนการบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผล

และมีประสิทธิภาพมากที่สุด การบริหารหลักสูตรเป็นระบบของหลักสูตร ต้องบริหารอย่างเป็นระบบ ระเบียบและมีวิธีการที่เหมาะสม ดังนั้น กระบวนการบริหารหลักสูตรต้องมียุทธศาสตร์ประกอบ 3 ส่วน คือ การพัฒนาหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินหลักสูตร

ส่วน ขวลิขิต ชูกำแพง (2551) ได้ให้ความหมายของการบริหารหลักสูตรว่า หมายถึง การนำกระบวนการบริหารมาใช้ในขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ การประเมินหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพตามความคาดหวังที่ต้องการ โดยอาศัยคุณค่าของข้อมูลร่วมกับปฏิกิริยาต่าง ๆ ที่ได้รับการใช้หลักสูตร เพื่อให้การบริหารหลักสูตรมีประสิทธิภาพสูงสุด ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรต้องมีความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรก่อนที่จะนำไปใช้

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) กล่าวว่า การบริหารจัดการหลักสูตรเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาหลักสูตร ในระบบการศึกษาที่มีการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและสถานศึกษามีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในแต่ละระดับมีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในการพัฒนา สนับสนุน ส่งเสริมการใช้และการพัฒนาหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพเพื่อให้การดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษามีประสิทธิภาพสูงสุด อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในระดับชาติ

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปความหมายของการบริหารจัดการหลักสูตร ได้ว่า การบริหารหลักสูตรเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน ควบคุม กำกับดูแล และจัดระบบข้อมูลในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้หลักสูตรสามารถนำไปใช้ได้มีประสิทธิภาพและเกิดผลลัพธ์ที่สอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียน รวมถึงมาตรฐานทางการศึกษา หลักการสำคัญของการบริหารหลักสูตรประกอบด้วย การมีเอกสารหลักสูตรที่ชัดเจนและทันสมัย คุณภาพของผู้สอนที่สามารถถ่ายทอดเนื้อหาได้อย่างเหมาะสม ความพร้อมของผู้เรียนในการรับรู้และพัฒนา บริการสนับสนุนที่เพียงพอ ระบบการบริหารที่สามารถช่วยเหลือและแนะนำการใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ อาจารย์ที่ปรึกษาที่สามารถให้คำแนะนำแก่ผู้เรียน บรรยายภาคทางวิชาการและสังคมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และระบบควบคุมติดตามผลการใช้หลักสูตรที่สามารถประเมินและปรับปรุงให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งนี้ การบริหารหลักสูตรยังต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยประกอบด้วย การพัฒนาหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผลหลักสูตร เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงและพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของการเรียนการสอน อีกทั้งยังเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งในระดับสถานศึกษาและระดับนโยบาย เพื่อให้การจัดทำและบริหารหลักสูตรสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน และส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด

การบริหารจัดการหลักสูตรมีความสำคัญอย่างไร

การบริหารจัดการหลักสูตรมีความสำคัญเป็นกระบวนการหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งมีนักวิชาการอธิบายถึงความสำคัญของกระบวนการดังกล่าว ไว้ดังนี้

Trump and Miller (1968) ได้กล่าวเน้นถึงความสำคัญของหลักสูตรว่าหลักสูตรเป็นเสมือนเครื่องนำทางให้เด็กสามารถไปสู่จุดมุ่งหมายได้ หลักสูตรไม่ใช่เป็นแค่เพียงแนวการเรียนเท่านั้น แต่ยังรวบรวมทั้งรายการและปัญหาต่าง ๆ ไว้อีกด้วย หลักสูตรไม่ใช่เนื้อหาวิชาแต่เป็นกิจกรรมทั้งหมดที่นำเข้ามาจัดกิจกรรมในสถานศึกษา

ขวลิขิต ชูกำแพง (2551) ได้ให้ความหมายถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ ดังนี้

1. หลักสูตรเปรียบเสมือนแม่พิมพ์ของประชาชนในประเทศ ซึ่งคนที่จบการศึกษาในแต่ละระดับในประเทศ หลักสูตรจะเป็นตัวกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของคนที่ยกการศึกษาในระดับนั้น ๆ

2. หลักสูตรเป็นมาตรฐานของการศึกษา ถ้าประเทศใดที่มีหลักสูตรมีประสิทธิภาพจะสะท้อนให้เห็นถึงการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพตามมาด้วย

3. หลักสูตรเป็นแนวทางในการให้การศึกษาแก่ผู้เรียน ซึ่งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการกำกับดูแลและติดตามผลของการจัดการศึกษาได้ทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกคน

4. หลักสูตรเป็นแนวปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากตัวหลักสูตรจะเป็นตัวกำหนดคุณลักษณะของผู้เรียนในระดับมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งครูสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลายให้สะท้อนและบรรลุเป้าหมายของหลักสูตรที่ได้มีการตั้งไว้

5. หลักสูตรเป็นเครื่องมือกำหนดแนวทางของความรู้ ตลอดจนการจัดประสบการณ์ของครูผู้สอน ซึ่งการศึกษาในแต่ละระดับอาจจะมีองค์ความรู้และประสบการณ์ที่แตกต่างกันออกไป

6. หลักสูตรเป็นเครื่องทำนายอนาคตการศึกษาของชาติ อนาคตการศึกษาของชาติย่อมมาจากหลักสูตรที่มีการวางกรอบเนื้อหาที่เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม

ประเวศ เวชชะ (2561) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารจัดการหลักสูตรไว้ดังนี้

1. ด้านการบริหาร

1.1 ช่วยนำผลการประเมินหลักสูตรไปใช้ในการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาระดับชาติท้องถิ่น และสถานศึกษา

1.2 ช่วยนำผลการประเมินหลักสูตรไปใช้ปรับปรุงการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสู่คุณภาพ และมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษา

1.3 ช่วยนำผลการประเมินหลักสูตรไปใช้ในการตัดสินใจปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสภาพของท้องถิ่น

1.4 ช่วยนำผลการประเมินหลักสูตรไปใช้พัฒนาเนื้อหาสาระหลักสูตรกระบวนการเรียนการสอน กระบวนการเรียนรู้และการวัดและประเมินผลการพัฒนาครูและนักเรียน

1.5 ช่วยให้ผู้บริหารเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่การติดตามการจัดการเรียนการสอนของครูและบุคลากรทางการศึกษา

1.6 ช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรเช่นผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน

1.7 ในการจัดทำระบบข้อมูลที่เอื้อประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนและนักเรียน

1.8 ช่วยประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจกับผู้ปกครองชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับรู้วัตถุประสงค์และผลของการจัดการศึกษาตามหลักสูตร

2. ด้านการเรียนการสอน

2.1 ช่วยให้ผู้บริหารครูตระหนักถึงความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ไปสู่การเรียนการสอน มีการวางแผนการสอนไปใช้ปฏิบัติจริงในห้องเรียนโดยให้เหมาะสมกับความถนัดของผู้เรียน

2.2 ช่วยให้ผู้ครุมีแนวทางการปฏิบัติงานที่นำหลักสูตรไปใช้ในการสอนเนื่องด้วย หลักสูตรจะกำหนด จุดมุ่งหมาย การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการวัดประเมินผลผู้เรียน

2.3 ช่วยครูกำหนดแนวทางส่งเสริมพัฒนาผู้เรียน ให้มีความรู้ทักษะความสามารถ ประสบการณ์และความประพฤติที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมของชาติต่อไป

2.4 ช่วยให้ผู้ครูในผลการประเมินมาพัฒนาตนเองด้านความรู้ความสามารถทักษะ การสอนการสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียน

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปความสำคัญของการบริหารจัดการหลักสูตร ได้ว่า หลักสูตรเป็นเสมือน เครื่องนำทางที่ช่วยให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา ไม่เพียงแต่กำหนดแนวทางการเรียนรู้ แต่ยังรวบรวม ปัญหาและแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนและสังคมโดยรวม หลักสูตรทำหน้าที่เป็นแม่พิมพ์ของประชาชน กำหนด มาตรฐานของการศึกษา และเป็นแนวทางที่ผู้เกี่ยวข้องสามารถใช้กำกับดูแล ติดตาม และพัฒนากระบวนการจัด การศึกษาให้มีคุณภาพ นอกจากนี้ หลักสูตรยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยครูกำหนดแนวทางการเรียนการสอน ออกแบบ กิจกรรมการเรียนรู้ และสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียน การบริหารจัดการหลักสูตรมีบทบาท สำคัญทั้งในระดับการบริหารและระดับการเรียนการสอน ในเชิงบริหาร การบริหารหลักสูตรช่วยนำผลการประเมิน ไปใช้พัฒนาแผนการศึกษาระดับชาติ ปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สนับสนุนการ พัฒนาครู และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง ในเชิงการเรียนการสอน การบริหารหลักสูตรช่วยให้ครูมี แนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนในการจัดการเรียนรู้ วางแผนการสอนที่เหมาะสม พัฒนาผู้เรียนให้มีองค์ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม รวมถึงช่วยให้ครูสามารถใช้ผลการประเมินมาพัฒนาตนเองและปรับปรุง กระบวนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศต่อไป

แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรในยุคปัจจุบัน

ในยุคปัจจุบันที่โลกเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว ได้มีนักวิชาการ ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการบริหารหลักสูตรซึ่งแต่ ละท่านได้มีการนำเสนอแนวทางการบริหารหลักสูตรในบริบทที่แตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

ไกรสร ปทุมโพธิ์โรจน์ (2565) ได้ศึกษาแนวการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นาน เขต 2 ซึ่งได้นำเสนอไว้ 7 แนวทาง คือ 1) การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา 2) การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 3) การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร 4) การดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตร 5) การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล 6) การสรุปผลการดำเนินการและเขียนรายงาน 7) ปรับปรุงและ พัฒนาระบบการบริหารจัดการหลักสูตร

ด้าน ธาริดา สกลภัทรสกุล (2565) ได้ศึกษาแนวการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 โอกาส มี 5 ขั้นตอน 1) ขั้นการเตรียมความพร้อมของ สถานศึกษา 2) ขั้นการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 3) ขั้นการนำหลักสูตรไปใช้จัดการเรียนการสอน 4) ขั้นการ นิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลการใช้หลักสูตร 5) ขั้นการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร

ส่วน อมรพิมล นิกชัยภูมิ (2563) ได้ศึกษา แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อส่งเสริม คุณลักษณะพื้นฐานของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเขตพื้นที่ระยองเศรษฐกิจพิเศษภาค ตะวันออก ซึ่งได้นำเสนอไว้ 7 แนวทาง 1) ด้านการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร 2) ด้านการกำหนดโครงสร้าง

ของหลักสูตร 3) ด้านเนื้อหาสาระการเรียนรู้ 4) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 5) ด้านแหล่งเรียนรู้และสื่อการสอน 6) ด้านการวัดและประเมินผล 7) ด้านการนำหลักสูตรไปใช้

นอกจากนี้ ปฏิภาณ ตระการ (2561) ได้ศึกษาแนวทางสำคัญที่มีผลต่อการบริหารและการจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ที่สอดคล้องกับการศึกษาไทย 4.0 ซึ่งได้นำเสนอไว้ 10 แนวทาง 1) ด้านกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรระดับสถานศึกษา 2) ด้านกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรระดับห้องเรียน 3) กระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรระดับบทเรียน 4) การมีส่วนร่วมของผู้บริหาร 5) ด้านการมีส่วนร่วมของครู 6) ด้านมีการดำเนินการมีส่วนร่วมของผู้เรียน 7) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง 8) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน 9) ด้านการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา 10) ด้านการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและวิชาการ

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า นักวิชาการแต่ละท่านได้มีการเสนอแนวทางในการบริหารจัดการหลักสูตรในประเด็นที่หลากหลายซึ่งทั้งประเด็นที่เหมือนและแตกต่างกัน หากแต่มีบางประเด็นที่มีความสำคัญซึ่งผู้เขียนเล็งเห็นว่า ประเด็นดังกล่าวมีความสำคัญอย่างมากต่อกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรซึ่งประกอบด้วย 5 แนวทางที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการบริหารหลักสูตรเพื่อความยั่งยืนในยุค VUCA World ได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ 1) การวางแผนและเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตร 2) การดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร 3) การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลหลักสูตร 4) การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร 5) การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย

แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรเพื่อความยั่งยืนในยุค VUCA World

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหลักสูตร ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอ แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรเพื่อความยั่งยืนในยุค VUCA World ที่มุ่งเน้นไปที่การสร้างความยืดหยุ่น (Flexibility) และความสามารถในการปรับตัว (Adaptability) เพื่อให้หลักสูตรสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดคิดและตอบโจทยความต้องการของผู้เรียนและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรเพื่อความยั่งยืนนี้สามารถแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ 1) การวางแผนและเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตร 2) การดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร 3) การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลหลักสูตร 4) การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร 5) การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย เพื่อให้เข้าใจแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรในยุค VUCA อย่างเป็นระบบ (ไกรสร ปทุมไพโรจน์, 2565: 45; ธาธิดา สกลภัทรสกุล, 2565; อมรพิมล นิกชัยภูมิ, 2563: 78; ปฏิภาณ ตระการ, 2561: 56) รายละเอียดของแต่ละขั้นตอนจะถูกอธิบายดังต่อไปนี้

1. การวางแผนและเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตร (Planning and preparation for curriculum implementation)

กระบวนการวางแผนและเตรียมความพร้อมเป็นขั้นตอนแรกที่กำหนดแนวทางการใช้หลักสูตรให้มีทิศทางที่ชัดเจนและเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา การดำเนินงานในขั้นตอนนี้เริ่มจากการศึกษาหลักสูตรระดับชาติ และกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษา จากนั้นจึงพิจารณาโครงสร้างหลักสูตร เนื้อหาสาระ วิธีการจัดการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผลให้มีความสอดคล้องกัน ในระยะนี้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องจัดทำแผนพัฒนาหลักสูตรโดยอาศัยข้อมูลจากบริบทชุมชน ความต้องการของผู้เรียน และแนวโน้มของสังคม รวมถึงการ

กำหนดแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรให้สามารถดำเนินการได้อย่างเป็นระบบและตอบสนองต่อเป้าหมายทางการศึกษา

2. การดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร (Implementation of teaching and learning according to the curriculum)

หลังจากการวางแผนเสร็จสิ้น กระบวนการถัดไป คือ การนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติจริง ซึ่งต้องมีการจัดสรรบุคลากรให้เหมาะสมกับรายวิชาและความเชี่ยวชาญของครู พร้อมทั้งกำหนดตารางสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน การจัดหาสื่อการสอนและแหล่งเรียนรู้ที่สนับสนุนการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้หลักสูตรสามารถบรรลุเป้าหมายได้ ครูผู้สอนต้องออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ ทั้งในรูปแบบของการเรียนการสอนแบบบูรณาการ การใช้เทคโนโลยีในห้องเรียน และการสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 การดำเนินการเรียนการสอนต้องคำนึงถึงความยืดหยุ่นและการปรับตัวให้สอดคล้องกับการศึกษายุค 4.0

3. การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลหลักสูตร (Supervision, monitoring, and evaluation of the curriculum)

เมื่อหลักสูตรถูกนำไปใช้แล้ว ต้องมีการนิเทศ กำกับ และติดตามผลอย่างต่อเนื่องเพื่อให้มั่นใจว่าหลักสูตรสามารถดำเนินไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ กระบวนการนี้ เริ่มจากการกำหนดเครื่องมือและเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจนเพื่อตรวจสอบว่ากิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปตามหลักสูตรหรือไม่ ทั้งในระดับห้องเรียน ระดับสถานศึกษา และระดับท้องถิ่น การติดตามผลนี้จะช่วยให้สามารถระบุจุดแข็งและจุดที่ต้องปรับปรุงของหลักสูตรได้อย่างเป็นระบบ ผลจากการประเมินจะถูกนำไปใช้ในการปรับปรุงแนวทางการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาคุณภาพของหลักสูตรให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนและความเปลี่ยนแปลงของสังคม

4. การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร (Stakeholder participation in the curriculum management process)

การบริหารหลักสูตรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหารมีบทบาทในการอำนวยความสะดวกและสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตร ครูต้องมีส่วนร่วมในการออกแบบหลักสูตรและปรับใช้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน ขณะที่ผู้ปกครองและชุมชนสามารถมีส่วนร่วมผ่านการให้ข้อมูลสนับสนุน หรือการเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาทรัพยากรและโอกาสในการเรียนรู้สำหรับนักเรียน นอกจากนี้ การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (PLC) จะช่วยส่งเสริมให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาการสอนอย่างต่อเนื่อง

5. การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย (Curriculum improvement and modernization)

หลักสูตรต้องได้รับการพัฒนาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อบริบทที่เปลี่ยนแปลงของสังคม การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้สามารถระบุปัญหาและแนวทางแก้ไขในการพัฒนาหลักสูตรให้มีคุณภาพมากขึ้น กระบวนการนี้ต้องมีการประเมินผลจากการใช้งานจริง และนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนและแนวโน้มของโลก การประชาสัมพันธ์หลักสูตรเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ทุกภาคส่วนรับรู้ เข้าใจ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร นอกจากนี้ การปรับปรุงหลักสูตรต้องคำนึงถึงการออกแบบเนื้อหาสาระ วิธีการจัดการเรียนการสอน และกระบวนการวัดผลให้มีความทันสมัยและสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นสำหรับอนาคตได้อย่างแท้

จากที่ได้กล่าวมาในข้างต้นจะเห็นได้ว่า กระบวนการบริหารหลักสูตรเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งผู้เขียนได้นำเสนอในรูปแบบของแผนภาพดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรเพื่อความยั่งยืนในยุค VUCA World

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

หลักสูตรเป็นหัวใจสำคัญของระบบการศึกษาและการเรียนรู้ เนื่องจากเป็นกรอบแนวทางที่กำหนด เนื้อหา วิธีการเรียนการสอน และผลลัพธ์ทางการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพในสังคม นอกจากหลักสูตรที่สำคัญแล้ว การบริหารหลักสูตรถือเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญที่จะทำให้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นบรรลุเป้าและดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ แต่การบริหารหลักสูตรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพนั้น การบริหารหลักสูตรจะต้องสอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อน หรือที่เรียกว่า VUCA World ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงได้นำเสนอแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรเพื่อความยั่งยืนในยุค VUCA World ซึ่งประกอบด้วย 5 แนวทาง คือ ได้แก่ 1) การวางแผนและเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตร 2) การดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร 3) การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลหลักสูตร 4) การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร 5) การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย ซึ่งผู้สนใจสามารถนำแนวทางดังกล่าวนี้ไปปรับประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการหลักสูตรเพื่อให้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้น สามารถดำเนินหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับพลวัตของโลกยุคปัจจุบัน นำไปสู่การสร้างระบบการศึกษาและการเรียนรู้ที่ยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *การเปลี่ยนแปลงของระบบการศึกษาในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- ไกรสร ปทุมไพโรจน์. (2565). *การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดส นังงาน เขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานาน เขต 2. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยพะเยา*.
- ขวลิต ชูกำแพง. (2551). *การพัฒนาหลักสูตร*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัย.
- ดวงใจ ไชยลังการ. (2558). *แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านโป่งน้ำร้อน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1. เชียงราย: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย*.
- ธาริดา สกลภัทรสกุล. (2565). *สภาพและแนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1. การค้นคว้าอิสระ หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร*.
- ปฐิภาณ ตระการ. (2561). *แนวทางสำคัญที่มีผลต่อการบริหารและการจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ที่สอดคล้องกับการศึกษาไทย 4.0*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประเวศ เวชชะ. (2561). *การบริหารหลักสูตรในบริบทของสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิชัย วงศ์ใหญ่. (2543). *การบริหารหลักสูตร: หลักการและแนวทางปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- สันต์ ธรรมบำรุง (2525). *หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร*. กรุงเทพมหานคร : เกรียงศักดิ์การพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรในระบบการศึกษาไทย*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566—2570)*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- อมรพิมล นิกชัยภูมิ. (2563). *แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะพื้นฐานของ นักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเขตพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก*. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อ้อมใจ วงษ์มณฑา, & คณะ. (2561). *รูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดชายแดน ภาคใต้.
- ASEAN Secretariat. (2019). *Creative Economy and ASEAN Development: Policy Framework*. Jakarta: ASEAN Secretariat.
- Ornstein, A.C., & Hunkins, F.P. (2017). *Curriculum: Foundations, Principles, and Issues, Global Edition*. Pearson Higher Education & Professional Group
- Trump, J. L., & Miller, D. F. (1968). *Secondary school curriculum improvement: Challenges and responses*. Boston, MA: Allyn & Bacon.

- Tyler, R. W. (1949). *Basic principles of curriculum and instruction*. Chicago: University of Chicago Press.
- UNESCO. (2021). *Creative Economy Report: Shaping the Future of Sustainable Development*. Paris: UNESCO Publishing.

